

Universiteit Leiden

**Speech rector Hester Bijl, OAJ 2022 - Wat als studeren in vrede en vrijheid niet
vanzelfsprekend is...**

Dames en heren,

Als de verschrikkelijke situatie in Oekraïne ons iets leert is het wel dat vrede en vrijheid nooit vanzelfsprekend zijn. Maar oorlog voeren is niet nieuw natuurlijk. Er is altijd oorlog in de wereld. Het aantal mensen dat op de vlucht is voor oorlog, geweld, vervolging en mensenrechtenschendingen is ook dit jaar opnieuw toegenomen.

De universitaire gemeenschap heeft een belangrijke maatschappelijke rol te vervullen als het gaat om het voeren van debat en dialoog over vrede en veiligheid. De Universiteiten van Nederland benadrukt mede namens ons in haar missie dat het onze verantwoordelijkheid als universiteiten is om met onderzoek en onderwijs bij te dragen aan een betere wereld en om ons in te zetten voor vrede, respect en (academische) vrijheid.

Niet voor niets is vrijheid een van de vier kernwaarden in ons nieuwe strategisch plan "Vernieuwen en Verbinden". Vrijheid gaat voor ons om onafhankelijk bevragen, het bieden van ruimte voor verschillende perspectieven en ideeën, voor open dialoog en voor ongebonden onderzoek. Het is niet zo gek dat wij juist deze waarde gekozen hebben. Ons motto is immers Praesidium Libertatis, we zijn een bolwerk van vrijheid. Sinds de oprichting van onze universiteit op 8 februari 1575 staan

we bekend als plaats voor 'vrij denken'. Om die reden kreeg bijvoorbeeld Nelson Mandela in 1999 bij ons een eredoctoraat.

Ons motto is meer dan ooit actueel. Maar naast een motto, is het ook een dagelijkse opdracht: we moeten opkomen voor vrijheid en haar actief beschermen. Wanneer de academische vrijheid in het geding is zoals bijvoorbeeld bij de toenemende intimidatie en bedreiging van wetenschappers die hun inzichten in het publieke debat delen nemen wij krachtig stelling en komen wij in actie. Bescherming van onze academische vrijheid vormt de kern, mét oog en begrip voor alles wat er om ons heen gebeurt en mét aandacht voor het open debat, waarin er juist voor verschillende perspectieven plaats is. Vrijheid komt met verantwoordelijkheid.

Juist nu is het belangrijk verantwoordelijkheid te nemen. Een oorlogssituatie heeft grote impact op onze studenten, medewerkers en gasten die een band hebben met het betreffende land en de regio, en op diegenen die op een directe of indirecte manier zijn getroffen door de gebeurtenissen. De oorlog in Oekraïne heeft veel mensen binnen onze academische gemeenschap aangezet tot het bieden van hulp. Zo konden studenten uit Oekraïne én Rusland gebruik maken van een noodfonds – opgezet door het Leids Universiteits fonds (LUF) voor acute hulp. Maar er zijn nog veel meer mooie initiatieven: van een internationaal mentornetwerk voor getroffen studenten en onderzoekers tot

gastwerkplekken voor Oekraïense wetenschappers en het verzamelen van hulpgoederen op diverse plekken binnen de universiteit.

We voelen daarnaast vanzelfsprekend ook de urgentie om dit conflict in wetenschappelijke termen uitgelegd te krijgen en om antwoorden te zoeken en mogelijke oplossingen zoals u zojuist in het panel heeft gehoord. Verder hebben wetenschappers vanuit verschillende vakgebieden onlangs een netwerk opgestart voor interdisciplinair onderzoek en onderwijs mbt de oorlog tegen Oekraïne en de bredere implicaties.

Betekent dit dat we er hiermee zijn? Zeker niet. Er zijn ook andere studenten die kwetsbaar zijn en die onze aandacht nodig hebben.

Ik denk dan bijvoorbeeld aan onze internationale studenten die met deze of een andere conflictsituatie te maken hebben. Studeren terwijl je weet dat je familie en vrienden zich in oorlogsgebied bevinden, leidt tot veel onzekerheid en pijn. Naast de intense zorgen om het lot van familie en vrienden, kunnen deze studenten nu ook niet terug naar hun land. Studenten die gevlucht zijn en bij ons komen studeren hebben problemen op het gebied van financiële middelen, het verkrijgen van een visum en toegang tot een studie bij ons. Zij staan al op achterstand. En als je dan eenmaal kan beginnen met je studie: waar kan je dan terecht voor hulp en mentale bijstand?

De impact op studeren terwijl je met dergelijke beperkingen te maken hebt, of als je studeert met een functiebeperking, zoals een visuele, mentale of fysieke beperking, is gedurende de hele studieloopbaan groot. De afgelopen jaren is op universiteiten het besef doorgedrongen dat steeds meer studenten behoefte hebben aan bijstand en hulp. Uit recent onderzoek van studentenorganisaties ISO, ESN en LSVb blijkt dat de groep internationale studenten het in het bijzonder zwaar hebben: 59 procent van de internationale studenten heeft last van mentale problemen, en 28 procent voelt zich niet thuis in Nederland. Schokkende conclusies. Dat er meer aandacht nodig is voor deze groep is niet van vandaag of gisteren, maar de coronapandemie én de situatie in Oekraïne hebben dit wel versterkt. We moeten bij onszelf te rade gaan wat we juist deze kwetsbare groep studenten nog meer kunnen bieden op het gebied van welzijn, ondersteuning en begeleiding.

Uitgangspunt is dat we als universiteit zorgen voor een prettige studieomgeving. Onlosmakelijk verbonden met welzijn is '*sense of belonging*', oftewel: je veilig en thuis voelen in contact met anderen, door jezelf te kunnen zijn en het gevoel te hebben daadwerkelijk ergens bij te horen. Dit gevoel is een van de belangrijkste voorwaarden om goed te kunnen studeren, ongeacht of het een fysieke, online, *blended* of hybride leeromgeving betreft. Voor studenten met een functiebeperking is het belangrijk dat zij zo weinig mogelijk hinder ondervinden tijdens hun studie, en dat voorkomende hindernissen zoveel mogelijk overwonnen of

omzeild kunnen worden. Waarbij wij ook de belasting voor de medewerkers en HUN welzijn goed in het oog houden.

Binnen onze academische gemeenschap wordt keihard gewerkt om het welzijn van alle studenten te verbeteren. Zo is er op elke faculteit een *student well-being officer* aangesteld. Zij verzetten ontzettend goed werk. Ze zitten dicht op de studenten, waardoor laagdrempelige activiteiten, toegespitst op de faculteit of zelfs de opleiding, kunnen worden georganiseerd. Samen zetten zij zich in voor meer aandacht en ondersteuning voor studentenwelzijn voor alle studenten van de universiteit.

Een mooi voorbeeld vind ik zelf het project *Act of Kindness* in Den Haag, waarbij mensen op een soort advertentieboard briefjes achterlaten met kleine gebaren, bijvoorbeeld een uitnodiging voor een kopje koffie of wandeling. Maar er gebeurt uiteraard veel meer. Zo is er online informatie over welzijn, well being-weeken, zijn er extra studentpsychologen bijgekomen en is het hulpaanbod voor studenten uitgebreid met *support groups*, groepstrainingen en buddies. Ik ben trots op de inzet van iedereen binnen de universiteit die dit alles mogelijk maakt, waarbij de inzet van het team welzijn bij het Expertisecentrum Studenten- en Onderwijszaken (SOZ) in het bijzonder genoemd mag worden.

De coronacrisis heeft sommige studenten ook iets opgeleverd. Studenten met een functiebeperking hadden veel baat bij het afstandsonderwijs waar

we op moesten overgaan. Voor deze studenten is het niet altijd vanzelfsprekend om fysiek college te volgen, bijvoorbeeld vanwege een kwetsbare gezondheid of omdat vaste momenten soms lastig zijn te combineren met een energiebeperking of zorg. Nu fysiek onderwijs geven weer mogelijk is, vind ik het belangrijk te kijken wat de crisis gebracht heeft. Ik zie kansen voor meer flexibiliteit en maatwerk in het onderwijs, bijvoorbeeld op het gebied van plaats- en tijdsafhankelijk leren en onderwijsvormen. Online onderwijs kan ook iets toevoegen, bijvoorbeeld als het gaat om hoorcolleges, *weblectures* en kennisclips die online terug te kijken zijn. Uiteraard zonder afbreuk te doen aan het belang van sociale interactie en fysiek onderwijs.

Dit sluit goed aan bij onze digitaliseringsstrategie waarin we inzetten op *the blended university*. Hierbij vormt de fysieke ontmoeting het hart van ons onderwijs en daarbinnen bieden we onderdelen online aan als dat bijdraagt aan de leerervaring van de student en de kwaliteit van het onderwijs.

Ik ben ervan overtuigd dat we het meeste kunnen bereiken als we met de doelgroep zelf in gesprek zijn en blijven. Daarom ben ik ook zo blij met de twee internationale studenten die hier op het podium staan en die hier in de kerk met ons willen delen hoe zij het studeren met beperkingen beleven. Zelf ben ik in de gelukkige situatie dat ik niet uit persoonlijke ervaring kan putten. Ik ben onder de indruk van hun persoonlijke verhalen

en hun doorzettingsvermogen. Ik stel hen graag aan jullie voor. Ik doe dat in het Engels.

[Gesprek met Leonor Albuquerque Amaral en Hawra Nissi]

Tot slot richt ik me graag tot al ál onze studenten hier in de kerk en daarbuiten. Ik wens jullie een fantastisch studiejaar toe met veel positieve ervaringen en inspirerende momenten. Goede studieresultaten zijn daarbij uiteraard belangrijk, maar ik hoop vooral ook dat jullie je aan onze universiteit thuis zullen voelen. Leg contact en zoek elkaar op, help en steun elkaar. Op die manier dragen we met elkaar bij aan een onvergetelijke studietijd voor iedereen.
